1. Kader ve Kaza

İman esaslarının birbiriyle olan ilişkisini düşündüğümüzde anlarız ki kader ve kazaya iman, Allah'a (cc) iman etmenin tabii bir neticesidir. Çünkü Allah'a (cc) sıfat ve isimlerinin gerektirdiği şekilde iman etmek O'nun ezeli ilmine, iradesine, kudretine ve yaratmasına da iman etmemizi gerekli kılar.

Kader; kelime olarak bir şeye gücü yetmek, bir şeyi biçimlendirmek, planlamak, ölçü ile yapmak, kıymetini bilmek, bir şeyi başka bir şeyle mukayese etmek anlamındadır. Kavram olarak ezelden ebede kadar olmuş ve olacak şeylerin Allah (cc) tarafından bilinmesi ve irade edilmesi manasında kullanılır. Her şeyin Allah'ın (cc) bu bilgisi ve iradesi çerçevesinde bir kaderi vardır.[1]

B BİLGİ KUTUSU

Kader, ezelden ebede kadar olmuş ve olacak şeylerin hepsinin Allah tarafından bilinmesi ve irade edilmesi manasında kullanılır. **Kaza** ise ezelde bilinen ve takdir edilen şeyin, zamanı ve yeri geldiğinde Allah tarafından ortaya çıkarılması anlamına gelir.

Kaza ise kelime olarak hükmetmek, emretmek, sağlam yapmak, yerine getirmek demektir. Kavram olarak kullanıldığında ezelde bilinen ve takdir edilen şeyin, zamanı ve yeri geldiğinde Allah (cc) tarafından ortaya çıkarılması anlamına gelir.[2]

Kader ve kazaya iman; hayır, şer, iyi, kötü, canlı, cansız... her varlığın Allah'ın (cc) bilgisi, dilemesi ve kudretiyle yaratıldığına inanmaktır. Kadere iman, kâinattaki her şeyin bir ölçüye ve hikmete göre meydana geldiğini kabul etmektir.

İnanan insan başına bir musibet geldiğinde hemen isyan etmez. Bir başarı durumunda da Allah'ı (cc) unutarak "Bunu ben yaptım." demez.

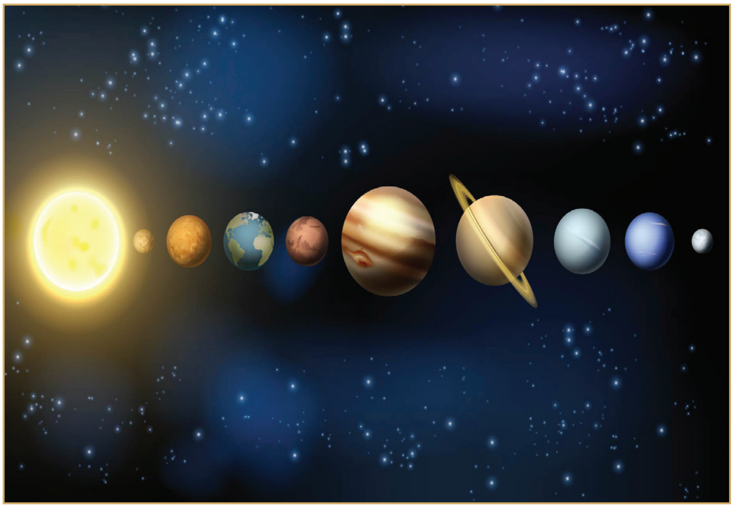

Görsel 7.1: Kâinattaki her varlık bir ölçüye ve bir hikmete göre yaratılmıştır.

Kader konusunda iki türlü iradeden bahsetmek mümkündür. Allah'ın (cc) iradesine **külli irade**, insanın iradesine **cüzi irade** denir. Ortaya çıkan kötülük ve başarısızlık durumu kişinin kendi sorumluluğunda olup cüz'i iradesi ile meydana gelmektedir. Bir şahsın kaderi bahane ederek Allah'ı suçlaması asla doğru değildir.

İrade "istek, arzu, dilek, emir, sevk ve güç" gibi manalara gelmektedir. İradenin insanların iş ve davranışlarını etkilemesi bakımından çeşitli tanımları yapılmıştır. Buna göre irade; bir şeyin yapılmasına da yapılmamasına da muktedir olan hayat sahibinin bu iki şıktan birine kendi isteğiyle hükmetmesidir ya da düşüncenin ortaya koyduğu bir gayeye doğru gitme hareketidir. Bu hem Allah'ın (cc) iradesini hem de kulun iradesini kapsamaktadır. İrade Cenab-ı Hak için olunca külli, kul için olunca cüz'î olur.

1. bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 239.
2. bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 250.

"Sana gelen iyilik Allah'tandır. Başına gelen kötülük ise nefsindendir. Seni insanlara elçi gönderdik; şahit olarak da Allah yeter."[3]

İnsanların hayır ve şer olarak isimlendirdiği şeyler kendi bakış açılarına göre yaptıkları tanımlamalardır. Allah (cc) indinde her bir olayın farklı hikmetleri olabilir. Çünkü Allah (cc), hayrı ve şerri kuşatacak şekilde her şeyi yaratandır ve her şeyin yaratılışını güzel kılandır.

N NOT EDELİM

Her şey Allah'ın (cc) takdiriyle gerçekleşir.

"Ey Allah'ın Resul'ü şifa niyetiyle yaptığımız okumalar, tedavi olduğumuz ilaçlar ve korunma tedbirleri, Allah'ın takdirinden bir şeyi geri çevirir mi?" Resulullah (sav), "Onlar da Allah'ın takdiridir." buyurmuştur.

(Tirmizi, Tıb, 21.)

"Allah her şeyin yaratıcısıdır. O, her şeye vekildir."[4]

"O (Allah) ki yarattığı her şeyi güzel yapmış ve ilk başta insanı çamurdan yaratmıştır."[5]

"Oysa Allah sizi de, yaptığınız şeyleri de yaratmıştır."[6]

Kader ve kazaya iman etmenin bizlere sağladığı en önemli özellik Allah'a (cc) iman şuurumuzun artması ve yaşadığımız pek çok olayın bu iman çerçevesinde anlaşılır bir şekilde izah edilebilmesidir.

Kader meselesi, iman ederek yaşayabileceğimiz ve yaşadıkça da daha iyi anlayabileceğimiz bir meseledir. Allah'ı (cc) yetkin sıfatlarla takdis ederek ve noksan sıfatlardan tenzih ederek gerçek tevhide ulaşabilmemiz için kader ve kazaya da iman etmemiz gerekmektedir. Öte yandan bu iman bizi tembelliğe, sorumsuzluğa, boşvermişliğe de sürüklememelidir. Çünkü kadere iman etmek, kul üzerindeki sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

3. Nisa suresi, 79. ayet.
4. Zümer suresi, 62. ayet.
5. Secde suresi, 7. ayet.
6. Saffat suresi, 96. ayet.
7. Kamer suresi, 49. ayet.
8. Vakıa suresi, 60. ayet.
9. Âlâ suresi, 3. ayet.
10. Furkan suresi, 2. ayet.